

Область Советтерин куускоомунда

Көдээ Советтин ажылынын дугайында

Ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин куусеви комитети болууну хуралында Улут-Хем районунун Хайракан көдээ Советинин 1954 чылда чорутуп келген ажылынын дугайында Совет дарагын эч Сыгыр-оолдун отчет даярдаган чыгууламшан.

Көдээ Совет болууну организас-массалык ажылынын дугайында чорутуп келгенге, көдээ ажыл-агыйга удуруткан эмгекчилер талаан-биле партианын төөгүдү шийтерилерин амырдалга багай күссөдүн турарын облуккоомуну хуралы демделген. Эрткен бүдүн чылдын дугайында Советтин сессиялары чүткө 9 уда болган. Сессиялар бугу барымдалаан байлал-биле, белекпеа чуска артып турдулар. Оон үндүрүп турган шийтирилер ажыл-агыйга сорулга-лардын хоорук болуп турган. Сессияларга хүлөөп алган тендин өрсөтпей шийтирилери күссөдөзүн бери хымаар арга чык болуп турган. Оон учурунда көдээ Советтин организастыг ажылынын үндөзүн болуп сессияларынч ролю дымдуулаан турган.

Көдээ Советтин куускоому депутаттары-биле ажылда оша баксыраткан. Эрткен чылдын Советтин 25 депутаттарынын чүткө 9 депутаттар боттарынын соңгучуларынын мурунга отчеттарынын кылдылаан. Депутаттарга даалдар бербей келген. Илгич байдал көдээ Советтин ажылдын түс-түс депутаттарын харымсалды болуп чоруп келеткан. Илгич депутат турган эш Серин-кыс 9 сессияларын чүткө чагымынга олурдуган. Чамды депутаттар боттарынын ошаанкан ажылдык бери үлөөр чоруп көргөтүп келген. Депутат турган эш Бижымаа болууну колхозчу хүлөөлгөзүн багай күссөдүн, эрткен чылдын күш-хүнууну минимуну чедир күссөдөзүн.

Көдээ Советтин доктаамал комиссиялары багай ажылдаан. Беш доктаамал комиссияларын кайгы-ла боттарынын тускай хуралы кылмы көрбөз. Олар организастыг ажылдарга-ла багай кырып, боттарынын харымдал турар үндөктөрүндө ажылдын байдалына хынадалар-лаа чорутуваанар. Ол бүтү чөтөстөрүндө көдээ Советтин масса-биле хүн-бүрү харымсааным көшкөдүн келген.

Көдээ Совет колхоз бугурулгөзүнө удуруткан эмгекчилер шийдеаан. Оон хамаарылаанга 3 колхозтор турган. Олар малдын баш санын өстүреринин ниити планын күссөдөзүнөр. Мал кыштагалдыкынын чөткөс организастыгын. Балинин аттыг болган Жданов аттыг кол-

хозтарнын маллары чыгык кажаалар-биле чөткө хандыртышкан. Колхозтор ситен белекелдини планын күссөдөзүнөр. Мал чөткөсүнүн ажалгазы багай, чарыгалды камналаа чок болуп турар. Чүткө Балинин аттыг колхозтун 200 ажык центнер ситенин оор алган. Колхозтарнын 600 гектар тараа шөдөрүнө эки шынарынч савап хар алдаан чымыр. Малдын азыралынын болган ажаалдамынч багындан 3 колхозтарнын 150 ажык баш малы өзүп хо-ран.

Мал ажылынын продуктулуу дымка чымыс. Эрткен чылдын Балинин аттыг колхоз ишек бүрүздөн чүткө 400 ажык литр сүткү алган, хой бүрүздөн чүткө 1,4 килограмм дүктү кыргыч алган. Эске колхозтарга байдал оон дээрелейин турар.

Малчынарнын материалдыг болган културтук херекелдеринге салын салымчынын ол көдээ Советте экиживөөн. Балинин аттыг колхозтун номчулга бажымынын ардектелчиз эш Опоен-оол бүдүн чылдын дугайында малчынарга чагымыс-лаа катар барын көрбөз. «Малчынар номчулга бажымында келбестер-дир» деп шын эвес билишкенин ол илереди турар. Көдээ магазинер чөткөс ажылдап келген. Алдын-Шынаада магазин ардектелчиз эш Бистеева түргүчү ара-дал, магазинин 10—20 хонуктарда хаалды тургузуп турган. Шаа илгич чөткөс-тер-биле көдээ Совет ажа-ла эртежин келген.

Колхозтарга күш-ажылдын сагыла-турму тендин көшкөк. Илгич күш-ажыл кылмын шийдеаа колхозчулардын 52 кижжи күш-хүнууну минимуну күссөдөзүн, 12 кижжи колхоз бугурулгөзүнө шүүт киришпөөн. Илгич байдалар болза, колхозтарынч ажыл-агый планынын күссөдөзүн чөтүрү үндөдө хандырарында шийтирилер болуп турар. Көдээ Советтин хымаарылаанга колхозтор түдүт планын күссөдөзүнөр. Уш колхоз тургутаанын 36 бажымынын тулар турган, чүткө 5-ти тургутаанар. Түткө чөтүрү 9 мал кажааларынч чүткө 3-жү тургутаан. Бо чылды түдүт мажымын сөөртүгөзүн база-ла оо-жук чоруп турар.

Облуккоомуну хуралы ол көдээ Советтин ажылында эске-лаа чөткөстөрүн илереткен. Илгич чөткөс областык чамдык көдээ Советтеринин ажылынын практиканында база бөр дээрин облуккоом айтыган. Илерөөн чөткөстөрүн укуубаарычча улаган шийтирини облуккоом хүлөөп алган.

Колхозтарнын малы кидин олдап турар

Ниитинин малдын баш санын өстүреринин күрүсө планын чедикшиинин күссөдүн даш Сүт-Хем районуну колхозтарынч малчынарны белек хүлөөлгөзүн арган. Колхозтарнын малдын кышкы байдалы эки. Мал түдүктө олдап турар.

Балинин аттыг колхозта төрөөн 408 баш илгич 409 хураганары, Жданов аттыг көдээ ажыл-агый ардектелчиз баштай

төрөөн 140 баш шөөр малдын 140 баш чаш төдү менди доругун турар. Киров аттыг колхозтун ишекчиз эш Бидин-оол 37 баш төрүрү ишекчиз бидеааларын бүрүн камгалап алып деп хүлөөлгө алган. Ам 7 ишек төрөөн, бызаалар семис, шынак өзүп турар.

Н. ДОРЖУ.

Көдээ Советтерин сессияларын белеккээри болгаш эрттирери

Социалтиг көдээ ажыл-агыйнын бугу-де амырларынга күчүдү көдүрүпкүнү чедик алдынынч улуг сорулгаарын амырдалга чедикшиинин боттандырылыгы ажылчы чоннар депутаттарынын чөткөс Советтеринин ролю улуг. Олар болза, боттарынын организас-массалык ажылынын үндөзүн-биле экижилер, сессияларын түргүчү баш бурунгаар белеккөдү болгаш белек денелге эрттирер, көдээ ажыл-агыйнын чутула айтырларын чөтүрү үндөдө шийтирилөр ужурут.

Боттарынын сессияларын чөтүрү үндөдө чымырдык депутаттарын болгаш ажылчы чоннарнын ажыл-агый, култура тургузушкунун айтырларын чөтүрү үндөдө шийтирилөрүнч мобилизастап турар көдээ Советтерин авторитети болгаш удуруткуч ролю белек болур. Ол дугайын мурунчачы ажылдак көдээ Советтерин дуржулаан көргөзүп турар.

Эркен районуну Марен көдээ Совети (даргазы эш Чоксу), Овур районуну Дус-Дар (даргазы эш Кочуку), Чөөн-Хемчик районуну Чырбак (даргазы эш Бора-Бөжө), Бай-Тайга районуну Төзүн (даргазы эш Онгай-оол), Каз-Хем районуну Илгич (даргазы эш Берестов), Тапты районуну Бай-Халк (даргазы эш Тучачков) көдээ Советтери сессиялар белек экин депутаттарын калбак кыркылган-биле баш бурунгаар эки организастап турарлар. Ол көдээ Советтер шийтирилерин күссөдөзүнч контрольдү база-ла күштедилерин келтиренин түндөдө эрткен чылдын күрүсөдүн планынч даалгаларын чедикшиинин күссөдүн, ажыл-агыйнын чутула камнааларынч белек организастыг денелге эрттирилер.

Көдээ Советтин даргазы доктаамал комиссияларынч болган депутаттарынч

ажыл-чорудулаан организастаар, аларнын ажылдарында таарымчалыг байдаларын тургузар хүлөөлгөзүн. Сессияларын чөтүрү үндөдө чымырдык чорук болза, ол Советтин депутаттарын ажалдан хоорудуруп, совет демократиянын принциптерин хажытканын ол болур.

Амырдалган алгаш өөргө, биствяк областа чамдык көдээ Советтеринч даргаларын организастыг ажылга сессияларынч ролюн чедир үндөдөзүн, сессияларын доктаамал эвес чымырдык турарынч фактыларын эвөз эвес. 1954 чылдын дугайында областык чүткө 8 көдээ Советтери сессияларын чөтүрү хуусааларында чымырдык турганар. Каз-Хем, Тапты, Сүт-Хем, Барыш-Хемчик районнарда чамдык көдээ Советтер эрткен чылдын чүткө 4—5 сессияларын эрттирилгөөн. Чамдык көдээ Советтер даргаларын ажыл-агый камнааларынч үндөдөзүн болганга «чак чок» деп чылааганнар-биле сессияларын чөтүрү үндөдө чымырдык, ол ажылга депутаттарынч идеялай киржилгезин хандырбайн турар.

Сессияларга тургузар айтырларынч көдээ Советтин мурунч салдык чутула сорулгаары-биле холбаштары чутула. Сессияга айтыртын шын шийли алдырында алгаш, оң организастыг белеккөдү баш бурунгаар белек денелге чоруур херек. Сессияларынч белеккөдү чорударга оң болур чөткө шийли ап, анаа олунуларын, шакаттарын азар, депутат бугурунч баш бурунгаар дымчалдыкшынарнын чорудуп, чугаалажыр айтырларынч дымчалган турар ужурут.

Чамдык көдээ Советтер сессияларга белеккөдү багай организастап турар. Чөөн-Хемчик районуну Хорум-Дар көдээ Советте

«Мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин көдүрүп дугайында» СЭКП ТБ-нын январь Пленумунун доктаамал Чаз-Хем районуну Ленин аттыг көдээ ажыл-агый ардектелчиз колхозчулары улуг соңуургалдым-биле танымып турарлар.

Чурукта: январь Пленумунун доктаамалынч талаан-биле колхозчуларга белек чорудар даш агитатор В. Ортун-оолдун белекенип олурары.

Фото В. Влченини.

КОЛХОЗЧУ МАЛЧЫННАР ОРТУЗУНГА МАССА-ПОЛИТИКТИГ АЖЫЛ

Көдээ ажыл-агыйнын күштүс көдүреринч талаан-биле Коммунистг партианын айтыкан программанын амырдалга күссөдөзүн, Овур районуну ажылчы чоннар мал ажылында боттут түндөдөрүн чедип алган. Районуну колхозтары эрткен чылдын мал чөткөс ситен белекелдини планын 102 хуу күссөдөзүн. Малдын чыгык кажааларынч немей туркан. Мал өстүреринин күрүсө планын бүтү чүзүнер айы-биле күссөдөзүн. Мал ажылынын продуктулуу база-ла өзүп турар.

Партия райоому мал ажылында болууну удурутканын СЭКП ТБ-нын январь Пленумунун иелекелдеринге дүштүр аде тургузуп, малчынар ортузунга политиктигке болган култура-массалык ажылдарын күштедилерин турар.

Амгы үдө районуну колхозторынч ниитилештирген малы 193 келлек кышкы тургаларга таарымчалыг тургустунган. Оларда 400 ажык малчынар бар. Колхозтарынч партия болгаш комсомол организастыгын 45 агитаторларынч малчынар ортузунга ажылдар кылдыр бижылап тургустулар. Олар агитколективтерин ай саньда ажылчынын планын бугаар агитация ажылчы малчынар ортузунга доктаамал чорудуп турарлар.

Соңгуч сумузунун «Коммунистче орук» колхозунун Бора-Шейде 40 ажык малчы-

нар бар. Ол болза, малдын кышкы болган чыгык, күсүк үелерде оदारалдыкшынынч төп бедери болур. Иччанган мында култуура-массалык организастап тургустулар. Ол култуура-массалык патефон, библиотека болур. Чаз солундарынч өчө чедирин турар. Алаа декабрь, январь айларга кино көртүзүлгөзүн 6 уда организастас.

Ол ишкан Дус-Дар көдээ Советтин «Торгалык», «Совет Тынамын 5 чылды» колхозтарынч Ач-Чыраада 100 ажык малчынар бар. Мында база-ла бир эки деринги култуура тургустунган. Ош шийдедизин эки кылган.

Будьбаазаларга СЭКП райоомуну лекторлар болууну келтиргенинч янам-бүтү темаларга лекцияларынч номчу турарлар. Колхозтарынч партия аге организасталар малчынар ортузунда агитаторларынч ажылы эки улугтур турарлар. Амгы үдө СЭКП ТБ-нын январь Пленумунуң «Мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин көдүрүп дугайында» шийтирил малчынар өөрини турар. «Торгалык» колхозтун партия организастыгынч секретарын эш Доржу агитколективтинч ажылында удурутканынч көктүрү-биле экижилер. Ол болза, агитаторларынч чөтүрү хуралдарын 60 чылдын 5 уда чымырдыган. Агитатор бугурунун кылган ажылы хынап, түндөдүн үндүрүп турар.

М. ЧАМБАЛ-ООЛ.

Часкы тарылгага белеккээри

Барыш-Хемчик районуну «Большевик» көдээ ажыл-агый ардектелчиз кижигунери часкы хову ажылынын белеккөдү организастыг чорудуп турар. Колхозтун хову бригаданынч бригадир эш Бидан-Самбууга удуруткан үренин аргалар бригада 98 тонна кызылчас, 47 тонна арбай, 38 тонна сүзү, 5 тонна чинтетараа үренин арылап алган.

Колхоз эрткен чылдын ногаа култура-жынын 8.000 ажык рубль оруданы алган. Бо чылдын ногаалынч албешкандыг дүштү-тү алып сорулганынч салын, отород шөдүлгө 101 тонна өдөкти төккөн болган 100 ажык парник рамаларынч белеккөдү алган. Ам 60 рамаларынч немей кылдыр деп турар.

Х. КОЖАҢ-ООЛ.

Каа-хемчилер партиянын кыйгыры-биле

МТС-ТИҢ МЕХАНИЗАТОРЛАРЫНДА

Механизаторлар болгаш көдээ ажыл-агыйнын тускай өртемчилери эки дүштү өстүрер, ниитинин малды чөткөс-биле хандырар, колхозтарынч мал ажылында хой күш кирер ажылдарынч механизастаар дугайында колхозтарга элөөн эки дуулашкан. МТС-тиң механизаторлары 1954 чылда Каа-Хем районуну колхозтарынч 4 муң ажык гектар кур болган куруккай чөткөдөрүн аялганар. Ол болза, муң-муң центнер некеде тарааны алып арганы берген. Механизаторлар бо чылдын 6 муң 500 гектар, а 1960 чылда 12 муң гектар кур болган куруккай чөткөдөрүн аялдар болган шийткөдүн ажылдар дугайында социалтиг хүлөөлгөзүн алган.

МТС болган колхозтар тарылга шөлүн калбаргылаан, районга тараанынч ниити чымырдык ийи катар көдүдөр. Садыган сорулганынч чедикшиинин күссөдүн даш механизаторлар тракторлар септелгенинч улам-на күштедилеринч турар. Март 1-ге чедир тракторларынч 70,8 хуу-зу септелгенин.

Мал ажылынын фермаларынч механизастаар талаан-биле МТС-тиң монтожчыларынч бригадалы багай эвес ажылдаан, эрткен чылдын 3 кижжи составтыг бригада чөткөс набырдыр 9 саваларын, 3 аскамыр оруктарын, бир ишек кажаалында автооттарылганынч деринч тургустулар. Монтожчылар бригаданынч бригадир эш А. Попов бүтү ишек болган хаан кажааларынч механизастаар талаан-биле колхозтарга дуулажыр дугайында хүлөөлгөзүн алган. СЭКП ТБ-нын январь Пленумунуң шийтирилери күссөдүн даш эш Попов «Ишекке» колхозка мал чөткөс набырдыр хандырдыр 2 саваны тургустулар. Ам монтож бригадалы «Кымыл туку», «Сталничек орук» колхозтарынч тараа кургалар чөткөдөрүнч механизастап, дерин кылдыр ажыл-ча эгелеп кирген.

МАЛЧЫННАРЫНЧ ХҮЛӨЗӨГӨЛЕРИ

Мелетов аттыг колхозтун сүт-бараан фермасынч ажылдакчылары СЭКП ТБ-нын январь Пленумунуң доктаамал күссөдүн даш хөмчөгөлери чорудуп турар.

В. КЮРБЕВ.

«Барлык» совхозта малдын кышкы байдалы

«Барлык» совхозу малды кышкы менди чыгык ажырып алыры даш, баш бурун чөтүрү хөмчөгөлери алганынч ужурунча амгы үдө малдын ниити байдалы эки. Шөөр малдарыга 5 келлек кышкыларда, мыймытыг бода мал болган чыгык малдарынч таарымчалыг эки олардыг кышкылар-биле хандырар, мында дуржулгалыг малчынарга бижылаан. Чинчээ, алардынч хойжу С. Шожаа совхозтун шөөр малын 5 чыл ишинде малдан, чыл-бүрдүе малдын баш санын өстүрүп, малдын өлтөр, сүткүр болган дүктүр болууну хандырар келген.

Оң Алыш-Шалта кыштаанда 309 баш шөөр малдын 101 баш хой олдаан, оң чаш төлүн бүрүнү-биле камгалап алдылаан, эки доруктуруп турар. Болдаан оолдарынч сүзү, ситен-биле азырап турар. Ол ишкан хойжулар Дырың, Бомбу, чыгыкы Кызыл-оол болган бызаа ажаалчыларынч комсомолчулар Ак-кис, Алдын-кыс олар малды кышкы менди чыгык ажырап даш кышкылай ажылдап турарлар.

Ажылда чедикшиинер-биле чөткөс-түр чөткөс баз бар, совхозтун Бижишты-Хаада мыймытыг бода мал фермасында 8 баш бызаа калды-лаа чылдаадаан олгөн билдирсе, анда мал өчкөн эш Шустров болгунга ошаанкан хүлөөлгөзүнч ажылынч ак-сетилдинч күссөдөзүн, малчынарга мында-лаа барганда оларга камгал-лаа боттут дууламчы бербес, харын-лаа чамдыкга малчынарга медерек чөп азыр келди, оларынч эки-бак сөстөр-биле солгеп турган. Ол андык ажылдакчынын чөткөстөрүн, ажылы эдил алып талаан-биле совхозтун директор эш Казанцев хөмчө алдырынч улуг харын ову херекке албайн турар.

Партия организастыгынч малчынар ортузунга агитас-массалык ажылдарынч комсомолчулар болган оларынч чагылган дуржалдарынч болган солунарын чөтүрү үндөдө чедиринч бербейн турар.

Совхозтун малчынар СЭКП ТБ-нын январь Пленумунуң «Мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин көдүрүп дугайында» доктаамал бүтүрү-биле өөренишкан, ол доктаамал амырдалга боттандырылган-биле малдан айыр элти, сүткү болгаш дүштү белек хөмчөк-биле бугурунч даш боттарынынч аразында социалтиг чарыштыг, идеялыг ажылдап турарлар.

Д. КУНЗУН.

Культура бажынын ажылга кириер

Барыш-Хемчик районуну «Барлык» совхозунда култура бажынын тургустулаанга бөр 4 чыл ажып турар. Байшайты тургустунган чылда култура бажынынч ажылы эки чөтүрү, ниитин чөтүрүтүп кылдыр казтап шийткөөн турган.

Эрткен чылдын сөөлү чартындан эгелөөн, култура бажынынч ажылы билеаан. Оң ардектелчиз эш Отород-оол ол ажылы шүүт калган совхозтун столовалында ажылдай берген. Соулазун аныктары болган ажылчын, ал-бал-хаакчылар хөстүт шыктарынч чагтаарынч эрттирип турарлар. Район төвүндө ийи-лаа кино көдө-лаа ол кинолар орта үнес, кино үнү турган аппарат уредир оруктар болуп турар. Оон алгында аныктар келжөөр болган уран-чүдүдүн болгунери организастыгынч тургустулаан.

Бо үстүдө чөткөстөрүн совхозта партия болган комсомол организастыгынч көрө-тура камгал-лаа хөмчө албайн эртежип турары окта шын эвес.

Култура бажынынч ажылы мында хуусаада эле тургузуп, оң казасталыш-шимделгенинч көртүштүп кылдыр дерин, массанын културтук ода болууларынч эртежок чутула.

В. ТУМЕТЕЙ, облуккоомунуң улуг инструктору.

Х. ӨЛЗЕЙ.

Райүлетпүр комбинаттарында

Чыл планын хуусаа бепинде күүседир дээш

Хергедег барааннарына чонун үстүчү өзү түрүр негеделерин хандырыныча чүрт үстүрүтүгү бүдүрүлгелеринин рольду улуг. Бодунун мурунунда салдыган бар согулган үстүрүлгелери хергедег Бай-Хаактын райүлетпүр комбинаты биче эвес чедикширлер болгон. Бешин беш чылдын планын хуусаа бетине күүседир дээш Москвадын мурунун бодүрүлгелеринин өзгөчө патриотчу санын райүлетпүр комбинатынын коллективте иш-биле дегээ.

Чүрт үлетпүрүнүн бүдүрүлгелеринин барааннарын дүргөн сайгарар

Чөөн-Хемчик районун Чалаанала үлетпүр комбинаты калба хергеделди үлетпүр болгаш ажал-агый барааннарын бүдүрүн үндүрүн сөөгү чындарга калбарган болгаш оң ассортментинин көрдүктөгөн. Комбинат ажалчынар болгаш бодик мерекелдик мастерлер-биле хандырынган.

Дүрген хемчеглер алыры негетинип турар

Кызыл районун «Чербы» колхоз ажал-агый артези чакы хову ажалын багай беттеген турар. Колхозта чүгө 50 тонна кызылчас уренин ам-даа артылган-маан болгаш нага уренин шуут чок, ону тыптын ам-даа талаан-биле арга чедир кандыг-даа хемчег алдырмаан.

Хөй-ниитинин чөмөнчилге черлеринин ажылын экижидер

Хөй-ниитинин чөмөнчилге черлеринин ажылын үстүрүлгелерине чөмөнчилге болгаш ажалчы чонун улам-на өзү түрүр негеделерин хандырыныча үстүрүлгелеринин бичигинген чүдүлөр кандыг-даа түнөөл чок артын турары таварылгү эвес.

Буганын тудуун доозар өй келген

Өвүр районун Кара-Тал буганын тудуун доозар, ажылаага киирер болса, «Торгалы» болгаш «Совет Гызанын 5 чымы» колхоз ажал-агый артезиери албешкиндик дүжүтү өстүрүп болур.

«Шынык» материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Шынык материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Хөй-ниитинин чөмөнчилге черлеринин ажылын экижидер

Хөй-ниитинин чөмөнчилге черлеринин ажылын үстүрүлгелерине чөмөнчилге болгаш ажалчы чонун улам-на өзү түрүр негеделерин хандырыныча үстүрүлгелеринин бичигинген чүдүлөр кандыг-даа түнөөл чок артын турары таварылгү эвес.

Буганын тудуун доозар өй келген

Өвүр районун Кара-Тал буганын тудуун доозар, ажылаага киирер болса, «Торгалы» болгаш «Совет Гызанын 5 чымы» колхоз ажал-агый артезиери албешкиндик дүжүтү өстүрүп болур.

«Шынык» материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Шынык материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Шынык материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Шынык материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Шынык материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

ТЫВА ОРФОГРАФИЯ ДУГАЙЫНДА

Моок мурунда үгөн № 19 болгаш 29 «Шынык» солунун ариннарына тыва орфографияда сөстөрн тудуштуруу болгаш айтылган бижиринин талазы-биле бодалды илередиң турар штеринин чүүлдерин парлаан. Анаа холбаштыр дый башчыларындан, өөредилге номнарнын авторларындан, солуннар болгаш ном үндүрер чериниң ажалданчыларындан

базе терминология номиссиялындан тыва орфографияны моон сонгар катал үндүреринге боттарынын саналдарын нириерин редакция дилээ.

Ынчангаш бо номерде Кызылдын № 2 школазынын тыва дыл башкызы эш А. Белен-Баирнын чуулун парлаан.

Сөөгү хунерде «Шынык» солунун ариннарына статвалар көстүп келгени-биле болгаш тыва дылга, мыангыла оон грамматиказында, шуут хамааргалык болганын-биле бо статвалы бижирин ал-бан апарган.

Тыва дыл оон грамматиказын төөгүдөн бөөр сайгарып келген. Сөөгү чындарга улам чүрүчү, оон словарынын составы канчалар-ла адал элбешкип келгени шын. Анаа кым-даа маргышпас.

Солунда бардыгынган статвалары И. В. Сталиннин дыл дугайында ажалдарындан киталал, тыва дылга ам барык революция болуп турар чыгыш кылдыр чуталган турар-дыр. Маана хамаарыштыр И. В. Сталиннин А. Холопова берген харынын салгына чогуру.

Дыл, грамматика болгаш орфографияны холуп алгаш, тыва дылды оон, грамматиказын үрөп, будал турар деп шуугалдан турар өштер бар. Мен бодарымга, айтылгынын төлөлары чугула. Статвалар чүгө дыл болгаш грамматика дугайында эвес, а орфография дугайында чоруп турар мша.

Дыл болгаш харылдажырында аргазы, чөпсө болуп турга, грамматика сөстөрнн каттыларынын дугайында дүрүмнени чыныкмоон бооп турар.

Орфография азы шын бижилге болза кайдыр бүгү улустук дылдында, бастик үсө коллунда национал дилдарыга, хуулеттинген турар бижилге чутанын нормазы бооп турар-дыр. ычангаш ол ам бар-ла

Дугайында—шын достагынган, практиктиң сорулгалык болгаш массалык-биле ажалдарына хофөглеттер ужурут.

Бижик боду дыл-биле сымн харылдашкан болгаш дылдын графикасы форма-лы бооп, харылдажыгынын чөпсөнге бара-раал болуп чорур. И. В. Сталиннин ажыларында шын бижилгениң дугайында айтыргаларын шынтыкларыныче эң чугула айтымыкынар база-ла бар.

Орфографиянын сорулгалы — бижилге харылдажыгыга өңтүң чөпсө болуру, мынчангаш оң доркта хуулеткеш—чуга-ның улгазын тола дамчылар, кайы-бир бодалды чиге наредилер болур.

Тыва дылдын грамматиказынын өөредилге номнарын болгаш орфографтың словарыны чогаалып ажылап турга, авторлар орфографиянын сорулгалын күрөсип, бастык келер үчтү салгалдарыныстың өөредилгенине эң-не өңтүп болурун боттандырылар ордашкан. Ол душта бергелер турган болбайн аан. Чүгө дөргө өргөдиг өөредилге нохарында, словарларга чамды сөстөрн бижирин эске турган. Хөй салык санаал-оналды терминология комиссиязы-ла алган, оон хуралларына маргылаалар-да турган. Оон түнөзүндө ажылар бүткен чүе.

Шын бижилгеге азы орфографияга чаар-тылга санында-ла шимөөн үнүп турганын бижир беле. 1941—42 чылдарга биле, солер, инек, ине деп сөстөр дугайында, өң соонда б, в дугайында, а ам тудуштур болгаш аңгы бижир сөстөр дугайында чуга болуп турар-дыр.

Дүрген хемчеглер алыры негетинип турар

Кызыл районун «Чербы» колхоз ажал-агый артези чакы хову ажалын багай беттеген турар. Колхозта чүгө 50 тонна кызылчас уренин ам-даа артылган-маан болгаш нага уренин шуут чок, ону тыптын ам-даа талаан-биле арга чедир кандыг-даа хемчег алдырмаан.

Хөй-ниитинин чөмөнчилге черлеринин ажылын экижидер

Хөй-ниитинин чөмөнчилге черлеринин ажылын үстүрүлгелерине чөмөнчилге болгаш ажалчы чонун улам-на өзү түрүр негеделерин хандырыныча үстүрүлгелеринин бичигинген чүдүлөр кандыг-даа түнөөл чок артын турары таварылгү эвес.

Буганын тудуун доозар өй келген

Өвүр районун Кара-Тал буганын тудуун доозар, ажылаага киирер болса, «Торгалы» болгаш «Совет Гызанын 5 чымы» колхоз ажал-агый артезиери албешкиндик дүжүтү өстүрүп болур.

«Шынык» материалдарын изи-биле

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

Кинону чүге көргүспөй турарыл

Таңды районун Кызыл-Арыг суурда көжер кино механиги он Чуб Мовштин харымалга чок кино үндүрү турарынын дугайында бо чылдын январь 18-те үгөн № 12 (3206) «Шынык» парламентин шүгүмчүлөдүг кореспондентинин изилбесе Мовштин ажылы хынаарга ай-ыткан фактылар шын болган, өш Мовшине администрация талаан-биле шынык хемчег хуулеткен деп, областын кудатра өргөзөди редакция диннаткан.

А. БЕЛЕН-БАИР. Тыва дыл башкызы.

